

landsdeler. Det kan neppe være riktig helt å se bort fra energiregnskapet ved slike transaksjoner i en tid da energi-problemet gjør seg mer og mer gjeldende. Transportutgiftene er store i jordbruket og også i det moderne samfunn. Dette taler for at landbruksproduksjonen bør skje så nær forbrukerpublikumet som mulig.

Når det gjelder den spesielle vurdering av nydyrkingen, kan det være ønskelig med tanke på en økning i produksjonen av hvete at Østfold får utvidet sitt dyrkede areal. En østfolding må derfor ha lov til å hevde at man ikke bør se for ensidig på den regionale fordeling for støtte til nydyrkingen.

En øket nydyrking i «næringsvake områder» vil føre til først og fremst en øket melkeproduksjon og i perioder med fare for overproduksjon i denne sektor er en slik utvikling betenkelig.

Jordbruksstatistikken for 1977 har i tabell VI en oversikt over jordbruksarealet pr. bruk fra 1959 til 1977. Det viser seg at man i gjennomsnitt for landet har en økning i brukets areal fra 51 dekar i 1959 til 76,8 dekar i 1977. Fra 1959 til 1969 øket arealet med 20,8 % og fra 1969 til 1977 med 24,7 %.

Østfold har forholdsvis store jordbruksarealer pr. bruk. I 1959 var gjennomsnittsarealet 111,1 dekar og i 1977 144,5 dekar. Fremgangen fra 1959 til 1969 var 13,8 % og fra 1969 til 1977 14,3 %. Fremgangen har altså ikke vært så stor i Østfold som for landet som helhet. I 1959 hadde Østfold som nevnt 111,1 dekar pr. bruk, mens Akershus og Oslo hadde 103,8 dekar. Østfold var den gangen desidert på førsteplassen med hensyn til gjennomsnittlig bruksstørrelse. I 1977 hadde Østfold som nevnt 144,5 dekar i gjennomsnitt og Akershus og Oslo 151,5 dekar. Dernest kom Vestfold med 121,9 dekar og Nord-Trøndelag med 108 dekar. Hedmark hadde 93,5 dekar og Oppland 80 dekar som gjennomsnittsstørrelse på brukene.

Utviklingen går altså i retning av større bruk dels ved nydyrking, dels ved tilkjøp av jord og dels ved forpaktning av tilleggsjord.

Dette må sies å være en riktig utvikling når det gjelder størrelsen på familiebruk som i henhold til Jordlovens målsetning skal «gi eigaren og huslyden hans trygge økonomiske kår».

Program Nord

Vest-Tysklands største landvinningsprosjekt gjennom 25 år.

Vest-Tyskland har gjennomført 2 store nydyrkings- og landvinningstiltak i de siste tretti-årene. Det første startet like etter krigen i *Emsland* i delstaten Niedersachsen. Her lå det omkring 1,5 mill. dekar udyrka myr og vannsyk mark med meget lav produktivitet. Det alt vesentligste av dette område er i dag oppdyrket og gir plass til tusenvis nye bruk. Spesielt har *Emsland*-området vært av stor betydning for plassering av de bønder som ble tvangsflyttet fra øst etter krigen (jfr. nr. 4-1955 og nr. 6-

1963 av Medd. fra Det norske myrselskap).

Det andre tiltaket, det såkalte *Program Nord* er et av Europas største landvinningsprosjekt i etterkrigsårene. Her ble det i 1953 tatt fatt på de næringsvake deler av delstaten Schleswig-Holstein, hvor særlig jordbruket lå tilbake i forhold til Vest-Tyskland ellers. I vesentlig grad var årsaken å finne i dreneringsproblemer, periodevis oversvømmelser, dårlig lokalt kommunikasjonsnett og sterk oppdeling av jorda.

Fugleperspektiv fra Hauke-Haien-Koog området i Schleswig-Holstein. Et overbevisende eksempel på landvinning ved anlegg av demning mot kysten, kanalisering og jordforbedring. En del av det våte og sumpige marsklandet mot kystdemningen er bibeholdt i naturtilstand som fuglereservat.

Foruten forskjellige jordforbedrings-tiltak og utskifting på landbrukssiden, har Program Nord også satset meget på leplantninger og skogreising. Men forutsetningen for et moderne, stabilt landbruk i dette område er de omfat-

tende kanaliserings- og vannreguleringsarbeider som er gjort.

Program Nord omfatter også reising av mindre industribedrifter og forbedring av markedsstrukturen ved bygging av nye meierier, lager for korn og så-

varer, sukkerfabrikker, slakterianlegg etc. Videre er vannforsyningen og forbedring av kloakkforholdene for nærmere 1 mill. innbyggere gjennomført i programområdet. I forbindelse med gjennomføring av landvinningsprosjektene har det vært samarbeidet med naturvernmyndighetene. Dette har resultert i at flere viktige biotoper for bl.a. fuglefaunaen er bevart i utbyggingsområdene.

Det foreligger nå et vakkert jubileumshefte hvor 25 års resultater og erfaringer med utviklingsplanen er inngående behandlet. Vi får vite hvordan Program Nord har innvirket på landskapet, befolkningen og på den økonomiske utvikling i Schleswig-Holstein. Tallmessig er det også satt opp en status over hva som er oppnådd med de investeringer som er satt inn.

I tidsrommet 1953—78 har investeringsvolumet for Program Nord beløpet seg til rundt 1,6 milliard DM (ca. 4,5 milliard kroner). Av dette beløp er ca. 38 % brukt til forskjellige jordforbedringstiltak, 22 % til vannløpsreguleringer, 16 % til sentral vannforsyning og 14 % til lokalt veinett.

Fra 1965 har EF ytet ialt 98 millioner DM som tilskott til enkeltprosjekter under Program Nord. Av dette beløpet er 77 % nyttet til ulike jordforbedringstiltak, veibygging, skogplanting, drifts-

bygninger etc., og 23 % er gått til å støtte prosjekter som bedret markedsstrukturen.

Av de tabellariske oversikter fremgår at programmet under jordbruksektoren har behandlet vel 500 prosjekter på et landbruksareal på rundt 4,8 mill. dekar. Spesifisert omfatter utbyggingen 7800 km lokalt veinett, 2500 km grøfter og kanaler, 310 000 dekar detaljdrenering og på 100 000 dekar er det foretatt jordbunnsforbedringer. Videre er det planlagt 9100 km lebelter, og reist skog på 45 000 dekar.

Program Nord kan være et godt eksempel på at målrettet regionplanlegging lønner seg. Det synes heller ikke å herske tvil om at Program Nord i de forløpne 25 år har innfridd forventningene. Både politikerne og planleggerne gir uttrykk for det i jubileumsheftet.

Og arbeidet fortsetter i Schleswig-Holstein. Nye svakt utbygde landbruksområder trekkes inn i programmet. Erfaringene hittil viser at et stabilt og godt utbygd landbruk også styrker det øvrige næringsliv i distriktene.

Heftet — *Programm Nord 25 Jahre* — er utgitt i Rendsburg av Programm-Nord-GmbH, Kiel, under redaksjon av ministerråd A. von *Reinersdorff* i Landbruksministeriet i Kiel.

Per Hornburg.

Årsmøte i Trøndelag Myrselskap

Trøndelag Myrselskaps årsmøte for 1979 ble holdt 12. mars 1980 i Prinsen Hotell, salong C, Trondheim. Møtet ble ledet av formannen, fylkesagronom Harald Eriksen.

Årsmelding for 1979.

Styrets melding for 1979 ble referert av formannen. Ulf Wirum bemerket at det ifølge meldingen syntes å være bevilget relativt store beløp til forsknings-

prosjekter sett på bakgrunn av selskaps inntekter. Ytterligere merknader framkom ikke, og årsmeldingen ble enstemmig godkjent.

Regnskap for 1979.

Revisjonsprotokollen ble lest opp og kassereren, Rolf Celius, gjorde rede for regnskapet. Årsmøtet godkjente regnskapet uten merknader.